

Wojciech Zysk

Umowa Trade Facilitation Agreement (TFA) szansą rozwoju eksportu produktów Fair Trade

---

Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania 53/2, 87-99

2018

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Wojciech Zysk*

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie
Wydział Ekonomii i Stosunków Międzynarodowych

UMOWA *TRADE FACILITATION AGREEMENT* (TFA) SZANSĄ ROZWOJU EKSPORTU PRODUKTÓW *FAIR TRADE***

Streszczenie

Pogłębiające się problemy nierówności społecznych i gospodarczych między krajami biednego południa i bogatej północy mogą zostać rozwiązane poprzez wejście w życie umowy *Trade Facilitation Agreement* (TFA). To multilateralne porozumienie ma na celu likwidację kosztów związanych z wymianą handlową i zawiera przepisy dotyczące przyspieszenia przepływu towarów przez uproszczenie i doprecyzowanie międzynarodowych procedur przywozu i wywozu, formalności celnych, wymogów dotyczących tranzytu (m.in. barier pozataryfowych). Określa też środki współpracy organów celnych z innymi podmiotami w zakresie ułatwień w handlu i przestrzegania przepisów celnych. Ważna jest aktywność społeczności międzynarodowej, w tym Unii Europejskiej, w zakresie pomocy we wdrożeniu zapisów traktatu oraz przeznaczenie środków na rozwój handlu w krajach nierozwiniętych. Niniejszy artykuł jest próbą oceny, czy usprawnienie światowego handlu towarami, redukcja biurokracji, ściślejsza współpraca administracji celnej – a efekcie zmniejszenie

---

* Adres e-mail: zyskw@uek.krakow.pl.

** Artykuł powstał w ramach projektu badawczego nr 061/WE-KHZ/02/2017/S/7061 pt.: „Konkurencyjność międzynarodowa w perspektywie makro, mezo i mikro”.

kosztów transakcyjnych – może być szansą rozwoju eksportu produktów Sprawiedliwego Handlu (*Fair Trade*).

Słowa kluczowe: umowa TFA, bariery w handlu międzynarodowym, kraje nierozwinięte, *Fair Trade*

Wprowadzenie

Na szczycie Światowego Forum Ekonomicznego w Davos (23–26.01.2018 r.) po raz kolejny pojawiła się tematyka narastających nierówności społecznych i ekonomicznych. Oxfam – międzynarodowa organizacja humanitarna przedstawiła raport¹ zatytułowany *Reward work, not wealth*, w którym akcentowano zjawisko dynamiki bogacenia się już bogatych i pogłębiania się biedy już biednych. Stwierdzono też, że nisko wynagradzani, pracujący w złych warunkach ludzie wspierają często swoim wysiłkiem ekstremalnie bogate korporacje, ich właścicieli i inwestorów. Organizacja ta proponuje wiele działań, które rządzący powinni wdrożyć, aby zbudować tzw. *human economy*, opartą na tworzeniu sprawiedliwszej rzeczywistości gospodarczej przez wykorzystanie odpowiedniego systemu opodatkowania i wydatków publicznych do redystrybucji dochodów. Innymi działaniami, które uwzględniałyby interesy setek milionów pracowników i drobnych producentów rolnych mogą być zmiany polityki podatkowej (likwidacja rajów podatkowych), wprowadzenie minimalnych płac, likwidacja różnic w płacach za względu na płeć, wprowadzenie programów finansowania edukacji i opieki zdrowotnej. Procesy handlu międzynarodowego, przepływy kapitału i inwestycje mogą przyczynić się do dystrybuowania dobrobytu w szerszym niż dzisiaj zakresie. Decyzje biznesowe nie mogą być jednak podejmowane jedynie przez pryzmat maksymalizacji zysków bogatym udziałowcom. Wiele firm, ruchów społecznych czy spółdzielni stworzyło model własności pracowniczej, firmy pożytku publicznego czy przedsiębiorstwa społeczne, a organizacje międzynarodowe dążą do tworzenia bardziej sprawiedliwych warunków wymiany handlowej, z uwzględnieniem interesów ekonomicznych krajów nierozwiniętych gospodarczo.

¹ <https://www.oxfam.org/en/research/reward-work-not-wealth> (21.02.2018).

W tę jakże aktualną i trudną tematykę nierówności dochodowych wpisują się działania Światowej Organizacji Handlu (WTO), która doprowadziła do wejścia w życie najważniejszego porozumienia handlowego zawartego od 1995 roku (ustanowienie World Trade Organization). To umowa o ułatwieniach w handlu (TFA – *Trade Facilitation Agreement*), czyli wielostronne porozumienie handlowe dotyczące redukcji m.in. barier pozataryfowych, które weszło w życie w lutym 2017 roku². Największą możliwością redukcji kosztów związanych z wymianą handlową mają państwa najslabiej rozwinięte i rozwijające się. Mozolna i kosztowna odprawa towarów jest szczególnie dotkliwa przy dokonywaniu formalności celnych, co często podwaja koszty obrotu towarowego³. Niniejszy artykuł jest próbą oceny, czy usprawnienie światowego handlu towarami, redukcja biurokracji, ściślejsza współpraca administracji celnej – a w efekcie zmniejszenie kosztów transakcyjnych – może być szansą rozwoju eksportu produktów Sprawiedliwego Handlu (*Fair Trade*).

1. Przegląd literatury

Polityka handlowa danego państwa może być prowadzona *at-the-border*, czyli przy zastosowaniu cła importowego, kontyngentów importowych, dobrowolnych ograniczeń wywozu czy porozumień w sprawie cen minimalnych (Berthoumieu, Bouët, 2017, s. 555). Są to instrumenty nakładane na towary importowane lub eksportowane (Fontagné, Orefice, 2018, s. 661). Istnieją też wewnętrzne narzędzia regulacyjne, które stosowane są do wszystkich towarów będących przedmiotem obrotu, to tzw. *behind-the-border*, czyli na przykład subsydia produkcyjne, dotacje w obszarze R & D, inwestycje rządowe⁴, ale też podatki, regulacje sektora usług, bariery informacyjne, przepisy ochrony własności intelektualnej, różnorodne dodatkowe wymogi i kryteria (techniczne, sanitarne i fitosanitarne, jakościowe, ochrony zdrowia czy środowiska) oraz wymogi w zakresie pierwszeństwa wyboru produktów krajowych

² 22.02.2017 r. doszło do ratyfikowania umowy przez Czad, Jordanię, Oman i Rwandę. Osiągnięto pułap 110 członków WTO wymagany do wejścia w życie, por.: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-17-188_pl.pdf (20.02.2018).

³ https://www.oecd.org/trade/WTO-TF-Implementation-Policy-Brief_EN_2015_06.pdf (20.02.2018).

⁴ Np. planowane przejęcie udziałów przez Polski Fundusz Rozwoju w firmie Pesa; <http://www.pomorska.pl/strefa-biznesu/firma/a/pesa-bydgoszcz-nie-skoda-a-polski-fundusz-rozwoju-przejmie-udzialy-w-bydgoskiej-firmie,12975860> (3.03.2018).

(Steiger, 2012, s. 3; Steiger, Sykes, 2017, s. 150). Takie krajowe środki ochrony zmieniają warunki wywozu/przywozu i dostępu do rynków oraz generują dodatkowe koszty, które, podrażając handel międzynarodowy, jednocześnie negatywnie wpływają na dynamikę obrotów handlowych⁵. Bariery taryfowe i pozataryfowe kumulują się, gdyż są stosowane po obu stronach danej granicy celnej, co zmniejsza potencjał handlowy, rozwojowy i zaburza konkurencję oraz generuje straty. W literaturze przedmiotu można odnaleźć próby zbudowania modelu szacowania wysokości strat powodowanych opisywanymi barierami (Hornok, Koren, 2015, s. 112). Pod uwagę były brane koszty przygotowania odpowiedniej dokumentacji, kwestie formalności celnych, koszt transportu towaru do najbliższego morskiego portu i koszt frachtu do miejsca przeznaczenia. Okazało się, że gdyby zmniejszyć o połowę wspomniane wyżej koszty, to skutkowałoby to tak samo, gdyby zostały obniżone bariery taryfowe w krajach przyjmujących o 9%. Ci sami badacze wskazali, że ważne jest zrozumienie, jak istotna byłaby redukcja kosztów barier pozataryfowych w transakcjach międzynarodowych, ale także potencjalny wpływ obniżenia tych kosztów w procesach rozwiązywania nieprawidłowości w funkcjonowaniu rynków (Hornok, Koren, 2017, s. 241). Skomplikowane procedury administracyjne, celne i techniczne powodują rozrastającą się maszynę biurokratyczną, co może być – zwłaszcza w krajach nierozwiniętych gospodarczo – istotnym źródłem korupcji.

2. Materiały i metody

W artykule wykorzystano materiały pochodzące z raportów WTO, UNCTAD oraz *International Trade Fair*. W opracowaniu zastosowano analizę tekstów źródłowych, analizę dostępnych danych statystycznych i metodę opisową.

Podmioty z krajów rozwijających się i rozwiniętych, prowadzące wymianę handlową, od dawna wskazywały na ogromną biurokrację, która utrudniała prowadzenie interesów i stanowiła szczególne obciążenie dla małych i średnich przedsiębiorstw – głównie w obszarze ponoszenia nadmiernych kosztów. Tematyka wprowadzenia ułatwień handlowych była dyskutowana na forum Światowej Organizacji Handlu już podczas konferencji ministerialnej w Singapurze w grudniu 1996 roku,

---

⁵ Tematykę rozwoju protekcjonizmu na świecie analizuje niezależna międzynarodowa organizacja Global Trade Alert, por. <http://www.globaltradealert.org/reports/42> (20.02.2018).

Obradujący zgodzili się, że należy podjąć prace mające na celu przeprowadzenie analiz, których efektem będzie uproszczenie procedur handlowych w wymianie towarowej. Po kilku latach prac, w lipcu 2004 roku, członkowie WTO formalnie zgodzili się rozpocząć negocjacje w sprawie ułatwień w handlu na podstawie zasad zawartych w załączniku D do tzw. Pakietu lipcowego⁶. Planowano udoskonalić zapisy artykułu V (Wolność przewozu), Artykułu VIII (Opłaty i formalności związane z importem i eksportem) oraz artykułu X (Publikacja i administracja regulacjami handlu) GATT 1994. Po miesiącach usprawnień i korekt propozycje stały się częścią ostatecznego tekstu umowy o ułatwieniach w handlu, uzgodnionej przez członków na konferencji ministerialnej w Bali w grudniu 2013 roku. Umowa weszła w życie 22 lutego 2017 roku, kiedy WTO uzyskała ratyfikację umowy przez Czad, Jordanię, Oman i Rwandę co oznaczało, że porozumienie osiągnęło ustalony pułap 110 członków WTO.

Porozumienie TFA zawiera przepisy dotyczące przyspieszenia przepływu towarów, zwolnień celnych i przebiegu samej odprawy celnej przez uproszczenie i doprecyzowanie międzynarodowych procedur przywozu i wywozu, formalności celnych i wymogów dotyczących tranzytu. Określa również środki skutecznej współpracy między organami celnymi i innymi odpowiednimi organami w zakresie ułatwień w handlu i kwestii związanych z przestrzeganiem przepisów celnych. Zawiera ponadto postanowienia dotyczące pomocy technicznej. Umowa przyczyni się do poprawy przejrzystości, zwiększy możliwości uczestnictwa w globalnych łańcuchach wartości i ograniczy możliwości korupcji⁷. Postanowienia TFA obejmują 12 obszarów ogólnych wraz z zasadami implementacji: publikowanie i dostępność informacji, możliwość zgłaszania uwag i informacji, interpretację zdarzeń przeszłych⁸, procedury odwoławcze i rewizyjne, środki zapewniające bezstronność, przejrzystość i brak dyskryminacji, warunki dotyczące opłat i należności z tytułu przywozu/wywozu oraz zasady nakładania kar za naruszenie przepisów celnych,

⁶ Dokument WT/L/579, por. https://docs.wto.org/dol2fe/Pages/FE_Search/FE_S_S009-DP.aspx?language=E&CatalogueIdList=42383,81935&CurrentCatalogueIdIndex=1&FullTextSearch= (21.02.2018).

⁷ Por. <http://www.tfacility.org/trade-facilitation-agreement-facility> (21.02.2018).

⁸ Chodzi o szczegółowe wymogi stosowania klasyfikacji towarów czy ustalania kraju pochodzenia towaru.

zwolnienia celne i zasady odprawy celnej⁹, międzynarodową współpracę służb granicznych, przemieszczanie towarów przeznaczonych do przywozu pod kontrolą celną, minimalizację liczby i złożoności formalności celnych związanych z przywozem, wywozem i tranzytem towarów (w tym wymogów w zakresie dokumentacji celnej), zasady swobody tranzytu oraz ogólne zasady współpracy celnej (choćby partnerstwa biznesowo-celnego i wymiany najlepszych praktyk). W krajach umownie nazywanych biednym Południem (czy inaczej w krajach nierozwiniętych gospodarczo) możemy zaobserwować wiele cech charakteryzujących tę grupę państw. Są to przede wszystkim: niski poziom dochodów, masowa bieda, brak dostępu do kapitału, rosnąca liczba ludności, zacofanie rolnicze, problem bezrobocia, niewykorzystanie zasobów naturalnych, niedobór nowoczesnych technologii, zły stan infrastruktury, brak industrializacji, brak rozwiniętych mechanizmów rynkowych, masowy analfabetyzm czy zaburzenia struktury społeczno-ekonomicznej i administracyjnej¹⁰. UNCTAD dokonuje następującej klasyfikacji państw: kraje rozwinięte, gospodarki w okresie przejściowym, kraje rozwijające się oraz kraje najslabiej rozwinięte¹¹. Ta klasyfikacja posłuży do wykazania pozycji krajów rozwijających się i najslabiej rozwiniętych w jednym z kierunków handlu światowym, a precyzując do wskazania udziału w światowym eksporcie (tab. 1).

Jak można zaobserwować, udział krajów rozwijających się w światowym eksporcie rósł od 1990 roku do 2014 roku (z poziomu ok. 24 do 44,63%). Podobny proces dotyczył krajów najslabiej rozwiniętych – ich udział w światowym eksporcie rósł od 1990 roku do 2013 roku (z poziomu ok. 0,52 do 1,12%). Od 2015 roku jednak (a w przypadku krajów najslabiej rozwiniętych od 2014 r.) udział ten zaczął spadać (w 2016 r. odpowiednio do 43,72 i 0,92%). Podobne tendencje wystąpiły w krajach

---

⁹ Przykładowo wdrożenie zasady „najszybciej jak to możliwe” zwolnienia towarów łatwo psujących się; wprowadzenie co najmniej trzech środków ułatwiających handel dla upoważnionych przedsiębiorców, takich jak: ograniczone wymagania w odniesieniu do dokumentacji i danych, niski wskaźnik inspekcji i kontroli fizycznych, krótki czas trwania procedury zwolnienia towarów, odroczone płatność ceł, podatków, opłat i należności, stosowanie gwarancji generalnych lub gwarancji w obniżonej kwocie, jedno zgłoszenie celne dla całego przywozu lub wywozu w ustalonym okresie, odprawa towarów w siedzibie upoważnionego przedsiębiorcy lub w innym miejscu zatwierdzonym przez organy celne.

¹⁰ Por. <http://www.economicdiscussion.net/underdeveloped-countries/characteristics-of-an-underdeveloped-countries-top-14-characteristics/18971> (21.02.2018).

¹¹ Por. http://www.un.org/en/development/desa/policy/wesp/wesp_current/2014wesp_country_classification.pdf (21.02.2018).

rozwijających się, bez krajów najsłabiej rozwiniętych – ich udział w światowym eksporcie rósł od 1990 roku do 2015 roku (z poziomu ok. 23,59 do 43,66%) oraz w krajach rozwijających się bez krajów najsłabiej rozwiniętych i Chin – ich udział w światowym eksporcie rósł od 1990 roku do 2012 roku (z poziomu ok. 21,82 do 32,30%). Analizowany udział malał w obu badanych powyżej przypadkach (odpowiednio od 2016 r. – 42,80% i 2013 r. – 31,25%). Można zatem ocenić, że w opisywanych grupach krajów udział w światowym eksporcie maleje, a początek tego procesu jest nieco różny w zależności od badanej grupy. Oznaczać to może dalsze pogłębianie się ubóstwa mieszkańców krajów nierozwiniętych gospodarczo, spadek dochodów budżetowych, mniejszy zasób dewiz i zaburzenie prosperowania w świecie globalnych łańcuchów wartości (Dixit, Matthews, 2018, s. 339). W krajach nierozwiniętych eksport produktów rolnych to często pośrednio podstawa funkcjonowania wielu rolników i drobnych producentów, z których część działa w modelu *Fair Trade*. Warto pamiętać, że kraje te reprezentują najbiedniejszy i najsłabszy segment społeczności międzynarodowej. Opisanie powyżej Porozumienie TFA w sprawie

Tabela 1. Udział krajów nierozwiniętych gospodarczo w światowym eksporcie, lata 1990–2016 (%)

Wyszczególnienie	1990	2000	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Kraje rozwijające się	24,12	31,92	42,08	43,07	44,49	44,53	44,63	44,59	43,72
Kraje rozwijające się: Afryka	3,00	2,29	3,41	3,33	3,46	3,18	2,92	2,36	2,18
Kraje rozwijające się: Ameryka	4,17	5,70	5,83	6,06	6,07	5,90	5,70	5,59	5,54
Kraje rozwijające się: Azja	16,87	23,84	32,78	33,63	34,90	35,40	35,94	36,56	35,93
Kraje rozwijające się: Oceania	0,08	0,08	0,06	0,06	0,06	0,05	0,07	0,07	0,07
Kraje rozwijające się bez Chin	22,34	28,06	31,76	32,72	33,41	32,87	32,30	30,80	30,59
Kraje rozwijające się bez krajów najsłabiej rozwiniętych	23,59	31,36	41,01	41,97	43,38	43,41	43,57	43,66	42,80
Kraje rozwijające się bez krajów najsłabiej rozwiniętych i Chin	21,82	27,50	30,70	31,62	32,30	31,76	31,25	29,87	29,67
Kraje najsłabiej rozwinięte	0,52	0,56	1,06	1,11	1,11	1,12	1,06	0,93	0,92
Kraje najsłabiej rozwinięte: Afryka i Haiti	0,42	0,33	0,77	0,81	0,81	0,80	0,73	0,57	0,53
Kraje najsłabiej rozwinięte: Azja	0,10	0,23	0,29	0,30	0,29	0,31	0,32	0,35	0,39
Kraje najsłabiej rozwinięte: Afryka	0,42	0,32	0,76	0,80	0,81	0,79	0,73	0,57	0,52

Źródło: UNCTAD (2018).

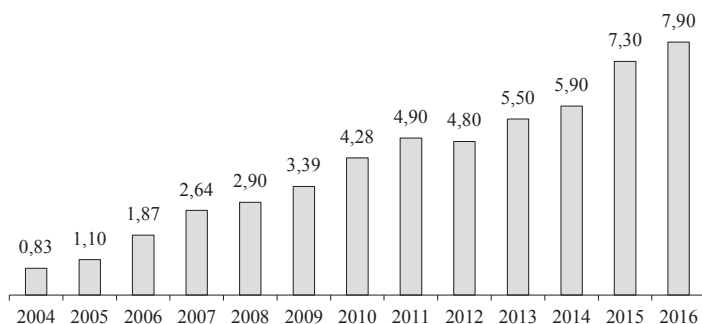

ułatwień w handlu WTO może pomóc w eksporcie również produktów Sprawiedliwego Handlu poprzez umożliwienie bardziej swobodnego wywozu, w tym na rynki krajów rozwiniętych gospodarczo.

3. Rezultaty

Według ostatniego raportu *Creating Innovations, Scaling Up Impact Annual Report 2016–2017* przygotowanego przez organizację International Trade Fair konsumenci w ponad 130 krajach rozwiniętych gospodarczo wydali na produkty Sprawiedliwego Handlu (32 tys. rodzajów towarów) około 7,9 mld euro¹². Oznacza to wzrost w porównaniu z 2015 rokiem o ponad 8%, a inaczej licząc około pięć razy więcej, co dekadę temu. W roku 2016 w 75 krajach świata było już ponad 1,6 mln drobnych producentów i rolników działających w modelu *Fair Trade*, a otrzymali oni w ramach tzw. premii społecznej ok. 150 mln euro. Na świecie działa już 1411 organizacji producenckich, najwięcej w krajach Ameryki Łacińskiej, na Karaibach, w Afryce, na Bliskim Wschodzie i krajach Azji. Z roku na rok rośnie sprzedaż wyrobów *Fair Trade*. Na rysunku 1 przedstawiono zmiany w sprzedaży towarów Sprawiedliwego Handlu na świecie w latach 2004–2016.

Rysunek 1. Sprzedaż towarów FT na świecie, lata 2004–2015 (mld euro)

Źródło: obliczenia własne na podstawie Fairtrade International Annual Reports, lata 2003/2004–2016/2017.

¹² <http://www.fairtrade.net/annual-reports.html> (1.02.2018).

We wspomnianym raporcie podano, że wzrosła sprzedaż (w 2016 r. w porównaniu z 2015 r.) następujących głównych produktów Sprawiedliwego Handlu: bananów – o 5%, ziarna kakaowego – o 34%, kawy (ziarna zielone) – o 3%, kwiaty – o 5%, cukier z trzciny cukrowej – o 7% oraz herbaty – o 5%. Warto dodać, że w 2016 roku odnotowano udział ponad 1850 miast w 30 krajach świata przyjaznym idei sprawiedliwego handlu. W Polsce takim miastem jest Poznań (od 2012 r.¹³). Warto dodać, że złagodzenie ubóstwa w krajach najsłabiej rozwiniętych wymaga podniesienia poziomu dochodów lokalnych pracowników, a ruch *Fair Trade* to właśnie zapewnia (Zysk, 2016, s. 313).

4. Dyskusja – Porozumienie TFA a rozwój eksportu towarów Sprawiedliwego Handlu

Szacunki WTO pokazują, że pełne wdrożenie Porozumienia TFA może obniżyć koszty wymiany międzynarodowej średnio o 14,3% i zwiększyć globalny handel do 1 bln USD rocznie, przy czym największe zyski odnotowałyby najbardziej ubogie kraje świata (WTO, 2018). Po raz pierwszy w historii wymóg wdrożenia umowy jest bezpośrednio związany z możliwościami danego kraju w tym zakresie, co więcej zadeklarowano wsparcie krajom rozwijającym się i najmniej rozwiniętym w uzyskaniu pomocy niezbędnej do czerpania pełnych korzyści z TFA. Państwa, które wdrożą w całości zasady TFA, mogą liczyć na zmniejszenie kosztów handlowych o 1,4–3,9 p.p. więcej niż te, które wdrożą je tylko w minimalnym stopniu¹⁴. Jak już wspomniano odczuwalną biznesowo możliwość redukcji kosztów związanych z handlem mają państwa najsłabiej rozwinięte i rozwijające się, a te są eksporterami towarów *Fair Trade*. Potencjalne obniżenie kosztów w wyniku całościowego wdrożenia TFA wynosi 16,5% całkowitych kosztów dla krajów o niskich dochodach, 17,4% dla krajów o niższym średnim dochodzie, 14,6% dla krajów o wyższym średnim dochodzie i 11,8% dla krajów OECD według 2015 roku. Jeśli kraje ograniczą

¹³ <http://www.spolecznosci.fairtrade.org.pl/o-nas/kampania-spds-h-w-polsce> (1.02.2018).

¹⁴ <http://www.tfafacility.org/trade-facilitation-agreement-facility> (1.03.2018).

się do obowiązkowych postanowień umowy, potencjalna redukcja kosztów wyniesie odpowiednio 12,6, 13,7, 12,8% i 10,4%¹⁵.

Porozumienie TFA ustanowiło Komitet ds. Ułatwienia Handlu w celu okresowego przeglądu funkcjonowania umowy, a Unia Europejska za pośrednictwem programów regionalnych i kwot przewidzianych w 11. Europejskim Funduszu Rozwoju na lata 2014–2020 zadeklarowała następujące wsparcie realizacji umowy (aby kraje były w stanie spełnić nałożone warunki): w przypadku Afryki, Karaibów i Pacyfiku – Afryka Środkowa – 350 mln euro, w tym 60 mln euro na wymianę handlową, Afryka Zachodnia – 1,15 mld euro, w tym 145 mln euro na handel, Afryka Wschodnia, Afryka Południowa i Ocean Indyjski – 1,33 mld euro, w tym 500 mln euro na handel, Pacyfik – 166 mln euro, w tym 50 mln euro na handel, Karaiby – 346 mln euro, w tym 96 mln euro na handel. W przypadku Azji powstanie program regionalny w wysokości 900 mln euro, w tym obroty handlowe w wysokości 170 mln euro dla Azji Południowej i Północnej, wsparcie handlowe w wysokości 150 mln euro dla Stowarzyszenia Narodów Azji Południowo-Wschodniej (ASEAN), w przypadku Ameryki Łacińskiej – 925 mln euro, w tym: Ameryka Południowa – 805 mln euro, w tym 220 mln euro na handel oraz Ameryka Środkowa – 120 mln euro, w tym 45 mln euro na handel¹⁶. Autor artykułu uważa, że tak znaczące redukcje kosztów wymiany handlowej w krajach nierozwiniętych gospodarczo oraz wsparcie społeczności międzynarodowej pozwoli na rozwój eksportu towarów pochodzących z tych krajów, w tym produktów *Fair Trade*. Szczegółowe wyniki eksportu towarów Sprawiedliwego Handlu z poszczególnych grup krajów po implementacji zapisów FTA będą przedmiotem dalszych badań.

Podsumowanie

Argumenty krytykujące aktualny model kapitalizmu, który globalnie pogłębia nierówności ekonomiczne zostały obecnie proceduralnie wsparte poprzez wprowadzenie w życie Porozumienia Trade Facilitation Agreement (TFA). Opisywana umowa o ułatwieniach w handlu ma na celu uproszenie i doprecyzowanie

---

¹⁵ https://www.oecd.org/trade/WTO-TF-Implementation-Policy-Brief_EN_2015_06.pdf (1.03.2018).

¹⁶ http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2017/february/tradoc_155332.pdf (1.03.2018).

międzynarodowych procedur przywozu i wywozu, formalności celnych i wymogów dotyczących tranzytu – co w zamyśle twórców i sygnatariuszy porozumienia pozwoli na sprawniejszy eksport towarów z rynków krajów nierozwiniętych gospodarczo. TFA ma ułatwić formalności administracyjne związane z handlem oraz obniżyć ich koszty, co pomoże rozwinąć zagraniczną sprzedaż wielu towarom, w tym produktom rolnym. W związku z tym, że w krajach biednego południa rozwija się model Sprawiedliwego Handlu, a najważniejszym towarem w światowych obrotach *Fair Trade* jest kawa (ok. połowy ogólnej sprzedaży), następnie czekolada, bawełna, kwiaty, kakao, herbata, soki (zwłaszcza pomarańczowy), banany, ryż, cukier, warzywa, wino, orzechy, przyprawy, suszone owoce, miód i inne towary – można prognozować, że ich wywóz będzie łatwiejszy i przez to obroty wzrosną. Warto pamiętać, że handel międzynarodowy jest kluczowym czynnikiem zrównoważonego rozwoju, a „podzielenie się” bogactwem przez kraje importujące może spowodować zahamowanie zjawiska nielegalnej migracji ekonomicznej. Poprawa losu mieszkańców krajów najuboższych może nastąpić przez zmiany czynników instytucjonalnych, wprowadzanie w życie zapisów porozumień multilateralnych (takich jak analizowane porozumienie), aktywność samorządów lokalnych (Zysk, 2017, s. 770), działalność międzynarodowych pozarządowych organizacji non-profit oraz przedsiębiorstw społecznych zakładanych na całym świecie.

Rozpoczęta w 2005 roku przez członków WTO inicjatywa, która ma na celu pomoc krajom rozwijającym się i krajom najslabiej rozwiniętym w rozwiązywaniu problemów związanych z ich rozwojem ekonomicznym, ograniczeniami związanymi z infrastrukturą i procedurami wywozowymi, a także rozwojem handlu międzynarodowego nabrała znacznego impetu (Gnangnon, Roberts, 2017).

Bibliografia

- Berthoumieu, J., Bouët, A. (2017). What impact do “at-the-border” and “behind-the-border” policies have on cost-reducing research and development? *Revue économique*, 4 (68), 549–570.
- Dixit, D. Matthews, A. (2018). International Assistance for Developing Countries to Participate Fully in the Trade System. *Handbook of International Food and Agricultural Policies*, 337–363.

- Fontagné, L., Orefice, G. (2018). Let's try next door: Technical Barriers to Trade and multi-destination firms. *European Economic Review*, 101, 643–663.
- Gnangnon, S.K., Roberts, M. (2017). Aid for trade, foreign direct investment and export upgrading in recipient countries. *Journal of International Commerce, Economics and Policy*, 8 (2). DOI: 10.1142/S1793993317500107.
- Hornok, C., Koren, M. (2015). Administrative barriers to trade. *Journal of International Economics*, 96, 110–122.
- Hornok, C., Koren, M. (2017). 6 Winners and Losers of Globalization: Sixteen Challenges for Measurement and Theory. *Economics without Borders*, 238–273.
<http://europa.eu>.
<http://trade.ec.europa.eu>.
- Staiger, R.W. (2012). Non-tariff measures and the WTO. *WTO Staff Working Paper ERSD-2012-01* (s. 1–45). Pobrane z: <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/57619/1/68350097X.pdf>.
- Staiger, R.W., Sykes, A.O. (2017). How Important can the Non-Violation Clause be for the GATT/WTO? *American Economic Journal: Microeconomics*, 2 (9), 149–187.
www.economicdiscussion.net.
www.fairtrade.net.
www.globaltradealert.org.
www.oecd.org.
www.oxfam.org.
www.pomorska.pl.
www.spolecznosci.fairtrade.org.pl.
www.tfafacility.org.
www.un.org.
www.unctad.org.
www.wto.org.
- Zysk, W. (2016). Sprawiedliwy handel międzynarodowy – nowa umowa społeczna. *Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia*, 3 (81), 311–321.
- Zysk, W. (2017). Siła wielkich miast a sprawiedliwy handel międzynarodowy. *Marketing i Rynek*, 11, 767–778.

THE TRADE FACILITATION AGREEMENT (TFA) AS AN OPPORTUNITY FOR DEVELOPMENT OF EXPORTS OF FAIR TRADE GOODS

Abstract

The deepening problems of social and economic inequalities between the countries of the poor South and the rich North can be solved through the entry into force of the Trade Facilitation Agreement (TFA). This multilateral agreement aims to eliminate costs related to trade and contains provisions for accelerating the flow of goods by simplifying and clarifying international import and export procedures, customs formalities, transit requirements (including non-tariff barriers). It also specifies a measures for effective cooperation between customs authorities and other relevant authorities in the areas of trade facilitation and customs compliance issues. The activity of the international community, including the European Union in the field of assistance in implementing the provisions of the treaty, and the allocation of funds for the development of trade in the undeveloped countries is important. This paper is an attempt to assess whether the improvement of world trade in goods, reduction of bureaucracy, closer cooperation of the customs administration – and, as a result, reduction of transaction costs – may be an opportunity to develop Fair Trade exports.

Keywords: TFA agreement, barriers to international trade, undeveloped countries, Fair Trade

JEL codes: F1, F19